

วรรณกรรมปริทัศน์

คาราวัลย์ เกษทอง **

บ้านทรายทองในความเหลื่อมแห่งมโนภาพ

บางครั้ง เมื่อเราอ่านนวนิยายบางเรื่องจบลง เราอาจพบว่า เรื่องราวเนื้อหาทั้งหมดได้กลายเป็นประสบการณ์หนึ่งของเรา ไม่มีการแบ่งเป็นบทเป็นตอน และดูเหมือนการเร้าลับที่เดียวว่า มโนภาพ อารมณ์ ความรู้สึกเกี่ยวกับผู้คน เรื่องราว ชะตากรรม และ ที่ บรรยายกาศต่าง ๆ ซึ่งเกิดกับเราและกลายเป็นของเราแล้วนั้น ได้ผ่านตัวหนังสือ คำ ๆ เป็นแถว ๆ ออกมาได้อย่างไร

ข้าพเจ้ารู้สึกว่ารูจัก พจมาน พินิตนันท์ บ้านทรายทอง และคุณชายกลาง ม.ร.ว. ภาวตาพัฒนระพี สว่างวงศ์ เป็นอย่างดี ทั้งหมดเป็นและอยู่อย่างไม่เปลี่ยนแปลง ใน ที่ และ เวลา หนึ่ง อันเป็น ที่ และ เวลา ซึ่งอะไร ๆ เหลื่อมกับความเป็นจริงอะไร ๆ คุณมากกว่า ดีกว่าความเป็นจริงไปหมด

สมกุลต่างๆ เป็นคนละระดับ คนละมาตรฐาน กับโลกแห่งความเป็นจริง เป็นต้นว่า พจมาน พินิตนันท์ หน้าตาและอื่น ๆ ในบุคลิกภาพของเธอ ไม่เคยมีนักแสดงหรือใครเหมือน โดยเฉพาะ จารุณี สุขสวัสดิ์ และมนฤดี ยมาภัย ทั้งที่ ก. สุรางคนางค์ ก็มีได้ทำให้พจมาน พินิตนันท์ ปรากฏแจ่มชัดในทุกแง่มุมเลย ในหลายบทพจมานเป็นเพียงวัตถุแบบ ๆ กระทั่งในมโนภาพ ไม่มีชีวิตจิตใจ และความจริงดังกล่าวนั้น ก็ปรากฏกับบ้านทรายทอง และคุณชายภราดาด้วย

สมมติว่า เรากำลังหยุดอยู่ที่ประตูเหล็ก หน้าเขตบ้านทรายทอง จากที่นั่น พจมานในวันแรกมาถึงได้มองเข้าไปเห็น....บริเวณบ้านใหญ่ท่ามกลางต้นไม้ใหญ่ขึ้นปกคลุมมีตึกริมอยู่ข้างหน้า ไกลลิบ แลเห็นแต่ตึกด้านล้างอิฐสีแดงเก่า ๆ ตะไคร่น้ำจับเขียว.....และสิริอรธิดาท่านผู้หญิงใจใส สีหราชบดินทร์ ผู้เคยแอบรักภราดา ทุกครั้งที่นั่งรถผ่านบ้านทราย

* นักเขียนอิสระ

ทอง เธอก็..ต้องชะงักมองดูประตูเหล็กใหญ่
ข้างในต้นประตู่อกสี่เหลี่ยมพราว ตัดกับตัว
ตึกเก่า ๆ สีแดงอยู่เบื้องหน้า....

บ้านทรายทอง ในจินตนาการนี้เป็น
สีแดง และคงก่อด้วยอิฐ แต่ผู้อ่านส่วนมากดู
เหมือน ไม่ได้เอาใจใส่ติดใจกับข้อมูลส่วนนี้
ความประทับใจเกี่ยวกับ บ้านทรายทอง ไปอยู่
ที่ความยิ่งใหญ่อาคารต่าง ๆ ของมัน ทั้งที่
ถ้าตรวจสอบดู จะพบว่า ก. สุรางคนางค์ มิ
ได้สร้างสรรค์วัตถุอะไรในบ้านทรายทอง ซึ่ง
เป็นสิ่งใหญ่โตโอ้อ่างมากไปกว่า

ด้านล่างของตึกที่เป็นอิฐสีแดงเก่า ๆ ตะไคร้
น้ำจับเขียว....

บ้านใหญ่โต (มี) มากมายหลายห้อง (ห้อง
รับแขก ห้องมุขหน้า มุขหลัง) แม้แต่ บัน
ไดตึก ก็มีทั้งบันไดหน้าหินอ่อนใหญ่ บัน
ไดข้างซ้าย บันไดข้างขวา....

ข้างในห้องรับแขกกว้างโอโถง เหมือน
บ้านผู้ดีเก่าอังกฤษ ดังเช่น ได้เคยเห็น
เสมอในภาพยนตร์....

ยิ่งกว่านั้น ก. สุรางคนางค์ ยังใช้เนื้อ
ที่และความพิถีพิถัน ต่างจากที่ใช้บอกเล่าเกี่ยว
กับส่วนที่ยิ่งใหญ่ดังกล่าว บรรยายถึงสภาพ
รกรุงรัง ชาติการดูแล และส่วนที่เป็นอยู่กัน
อย่างพิน ๆ ง่าย ๆ ภายในบ้าน (แม้ห้องที่
ภราดาให้จัดให้พจมาน และห้องของภราดาก็

ไม่ปรากฏความหรูหราอะไร) เหล่านี้อย่างมาก
ทั้งภายนอกภายใน ด้านหน้าด้านหลัง (คือ
บริเวณตึกขวาง) ของบ้าน

บ้านทรายทอง ในจินตนาการจึงน่า
เป็นคฤหาสน์เก่า ๆ ที่มีส่วนรกรุงรัง ทรุดโทรม
ทั่วไป ทั้งที่เห็นชัดและแฝงเร้น

แต่บ้านทรายทองในมโนภาพของผู้
อ่านทั่วไปเด่นมากในความอัครฐาน ขนาด
รุจน์ รณภพ เมื่อสร้างบ้านทรายทอง เป็น
ภาพยนตร์ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ได้ขอบ้าน
นรสิงห์มาแสดง และในภาพยนตร์โทรทัศน์
ของรัชฟิล์ม ซึ่งอายุระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๒๙-
๒๕๓๐ นี้ ก็ใช้คฤหาสน์ใหญ่หุ ตระการตา
เช่นกันมาแสดง (ทั้ง ๒ บ้านมีส่วนสีขาวเด่น)
นั่นจึงเท่ากับว่า ยังมีความซับซ้อนหรือชัด
แย้งสับสนในจินตนาการ ซึ่งมโนภาพดังกล่าว
เข้าไม่ถึง ประสมประสานออกมาไม่ได้ และ
โลกของบ้านทรายทองในมิติเหล่านั้น ก็
อาจเหลือมมากขึ้น เหตุเพราะวิถีการคิดต่อ
เชื่อมโยงอันซับซ้อนของตัวหนังสือ

ต่อจากนี้ เราลองมาดูในส่วนพจมาน
และคุณชายภราดา สิ่งซึ่งแสดงบุคลิกภาพ
‘นางเอก’ ของพจมานได้ดีที่สุดก็คือบทบาท
ทะเลาะต่อสู้กับพวก ‘ผู้ร้าย’ ซึ่งในฉากเหตุ
การณ์ดังกล่าวนี้ ก. สุรางคนางค์ ใช้ภาษาซึ่ง

ให้มโนภาพขนานที่มีการจัดมุมภาพ จัดองค์ประกอบตลอดจนท่าทีการเคลื่อนไหว แสงเงาสีสัน ตัวอย่าง

“..ขาดคำพูด ภาวินี้ก็ซัดเผียะเข้าที่แก้มอันขาวกลมมันเต็มกำลัง พจมานถลันลุกขึ้น ทาวาวเป็นประกาย แก้มขาวเป็นรอยนิ้วมือติดขึ้นมาทันที มือขาวขยุ้มเสื่อภาวินี้ตรงอก กระซากเข้ามาโดยแรง และดูเหมือนจะใช้สติ กลับผลักออกไปให้ห่างจนเซ ภาวินี้ร้อง “ว้าย แม่ขาคูชี...”

จากนี้ ในส่วนพจมาน แม่บอกเพียงว่าเธอขาว เราทึ่งรู้สึกว้า เธอสวยจนมีพลังเข้มแข็ง ฉับไว ซึ่งตรงข้าม ในหลายบทหลายตอนทีกล่าวถึงความสวยและคุณค่าต่างๆ ของเธอกลับไม่ทำให้รู้สึกอะไรต่อจินตนาการซี้ๆ นั้น นอกจากนี้อาจเป็นด้วยความปลอดภัยเปลี่ยนแปลงในค่านิยมบางประการทำให้พจมาน ในจินตนาการหลายแห่ง ‘เซย์’ อย่างมากมาย

ในส่วนภราดา เขามีบุคลิกภาพซึ่งนำความซับซ้อนไว้อย่างมาก

เขาอายุ ๒๘-๒๙ กำลังขึ้นเป็นอธิบดี แต่เขาทำให้คนอ่านรู้สึกว้าอายุระหว่าง ๓๕-๔๐ ปี

เขาเป็นลูกชายที่เหลื่อรอดและเติบโตแข็งแรงคนเดียวของพ่อแม่

เขาโตขึ้นในระหว่างพี่น้องผู้หญิง อย่างภรดีและภาวินี้ ก็มีแม่อย่างหม่อมพรรณราย

เขามีแบบอย่างที่เขาบูชา คือ พ่อและตา (ซึ่งน่าจะมีบุคลิกตรงข้ามกัน)

พ่อของเขายกเว้นความเป็นเจ้า ก็อาจกล่าวได้ว้าคือ ผู้ชายจนๆ เจียบๆ แต่เขาเห็นในแง่สมณะ ไม่สนใจทรัพย์สินสมบัติ ส่วนตาของเขา น่าจะเป็นแบบฉบับของหม่อมพรรณรายและภาวินี้ หากเข้มแข็งหรือโหดเหี้ยม เต็ดขาดกว่า

เขาเป็นกำพร้า เคยตกในความรู้สึกสงสารตัวเองทั้งที่มีตา ซึ่งมีอำนาจและมั่งคั่งคอยดูแล รักใคร่

เขาน่าจะได้รับการศึกษาอย่างดีทั้งในและนอกประเทศ นั่นหมายถึงเขาใช้เวลาน้อยอย่างไม่น่าเชื่อในการทำราชการและประสบความสำเร็จรุ่งโรจน์

เขาควบคุม บังคับ (ไม่ว่าจะได้ผลอย่างไร) แม่ พี่ และน้องของเขาด้วยหลักการ เหตุผลและการประพฤติปฏิบัติที่เคร่งครัดของตัวเอง

เขาเป็นคนมีหลักการและยุติธรรม แต่เจ้าอารมณ์

มีหลายสิ่งบอกว่าเขาเป็นคนให้ความสำคัญ
แก่ตนเองและความคิดตนเองเหนือคนอื่น
อย่างมาก

เขาเชื่อคตินิยมความผิดของคนอื่นอย่างไม่
ปราณี

เขาจัดการกับภาระ หน้าที่ทั้งในส่วนครอบครัว
และอาชีพการงาน ซึ่งต่างก็เป็นภาระ
ยุ่งยาก ใหญ่โต ไม่จบสิ้นง่าย อย่างจริงจัง

เขาเข้าไม่ถึงกวีนิพนธ์นักแม้จะสนใจ

เขามีความเครียดสูงอย่างยากจะพบมีใน
คนอื่นอีก ฯลฯ

ทั้งหมดนั้น และยังมีอีกซึ่งส่วนใหญ่

พบในระหว่างบรรทัดของบ้านทรายทองส่วน
ที่บ่งว่ามีที่มาร่วมกันอยู่ในบุคลิกภาพ ซึ่ง
มีลักษณะเป็นแบบฉบับ แทบไม่มีการยืดหยุ่น
ของภราดา ไม่ว่าจะก้มลงกอดคนองชาย
น้อย หรือเดินเงียบ ๆ จากห้องสมุดเข้าไปยืน
ใกล้ ๆ ฟังพจมานเล่นเปียโนเพลงซึ่งเขารัก
เราก็อันรู้สึกว่าความเครียดของเขาไม่ได้ลดลง
นัก

ใน ที่ และ เวลา ของ บ้านทรายทอง

นั้นยังบรรจุและประสมประสานความซับซ้อน
(และสับสน) ต่าง ๆ (ทั้งที่เป็นไปได้และไม่
เป็นไปได้) ไว้อีกมากมายนอกจากนี้ ●

อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ ฉบับ “คนกับความคิด”

๑๕ บาท

เปลื้อง ฌ นคร

ชุลีบล บุรณเวช

กฤษณา รัชชมนต์

มลิวัดย์ แดงแก้วฟ้า

สุพรรณณี กาญจนันธุ์ติ

วิบูลย์ ลีสุวรรณ

ครูญาติและความเปลี่ยนแปลงโดยประสบการณ์และทัศนะของข้าพเจ้า

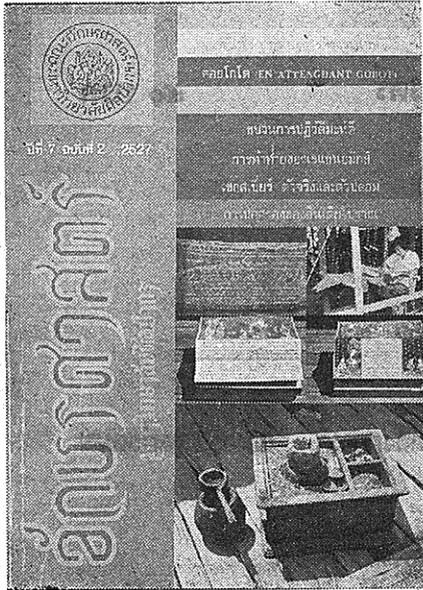
ช่างเขียนวัดพระเชตุพน

กวีเปอร์เซียกับความคิดเรื่องพระเจ้า

พระยาชลยุทธโยธินทร์ : ผลประโยชน์หรือความจงรักภักดี

โฮเซ่ ริซาล : ปัญญาชนชาตินิยมฟิลิปปินส์

การศึกษาศิลปะในสองร้อยปี

อักษรดาวาศรี มหาวิทยาลัยศิลปากร

เล่มที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (๒๕๒๗-๒๕๒๘)

๒๐ บาท

ฉันทน์: ประติษฐานการทางรูปแบบ
 การทำท่ายของเรแกนอมิกส์
 การปกครองของอินเดียโบราณ
 คอบโกโต: ละครแอมเสริคแนวอภิปรัชญา
 วรรณกรรม ก กา ถึงเกษ: การผสมผสานของ
 หนังสือสอนอักษรวิธีและหนังสือวรรณคดี
 และบทความด้านภาษา วรรณกรรมอื่น ๆ

หน้าทา ขุนภักดี
 กำชัย หลายสรรพสิริ
 พรเพ็ญ อันตระกูล
 จุฑารัตน์ เบญจจุฑ์
 วิจารณ์ วรรณคดี

อักษรดาวาศรี มหาวิทยาลัยศิลปากร

เล่มที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (๒๕๒๘)

๒๐ บาท

- จดหมายเหตุนักเตอร์ วิลเลียมสัน ฟลอริส : การใช้เอกสารต่างประเทศสอบวินิจฉัยพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับพระราชหัตถเลขาเฉพาะ รัชกาลสมเด็จพระเอกาทศรถ/อินทราชา/“ทรงธรรม” (ค.ศ. ๑๖๑๐-๑๖๒๘)
- ชิ้นส่วนนวนิยาย “สนุกันนี้ก” และสถานภาพในวรรณกรรมไทย
- พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๔ เปรียบเทียบฉบับตัวเขียนและฉบับพิมพ์
- บทละคร “กาลิเลโอ” ของเบรคซท์ : การทบทวนทัศน์ใหม่
- ฉอง-ปอล ชาร์ต : แนวคิดและงาน
- การศึกษานวนิยายและเรื่องสั้นไทยตามแนวทางของนักอักษรดาวาศรี
- วรรณคดีของนักเขียนลี้ภัยเยอรมัน

อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑+๒ (๒๕๒๖) ฉบับ ๑๕ ปีคณะอักษรศาสตร์

๔๐ บาท

จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ

เจตนา นาควัชระ

พจนานา เหลืองอรุณ

กัญญรัตน์ เวชศาสตร์

อนุวิทย์ เจริญศุกุล

วินิตา ดิถียนต์

พัชรี โภคาสัมฤทธิ์

มลิวลัย แดงแก้วฟ้า

นางเยาว์ จิตตะปุตตะ

อุทัย ดุลยเกษม

อัญชน สุวดีโอ

สัจฉัย สุวังบุตร

ปทุมรัตน์ วงศ์คนตรี

อุษณีย์ ลวีกุลรัตน์

พัชณีย์ สรรคบุรานุรักษ์

อนันต์ชัย เลาหะพันธุ์

โชติรส โกวิทวัฒน์พงศ์ ลี

มนู วัลยะเพ็ชร

คำสอนในภาษาไทยสมัยสุโขทัย

วรรณคดีศึกษากับอุคตศึกษา

การเดินทางเรือพาณิชย์กับเศรษฐกิจไทย ๒๓๙๘-๒๔๖๘

เพลงร้อยพรรษา : บทเพลงแห่งศรัทธา

คติจักรวาล พุทธศาสนาเถรวาทลังกาวงศ์ ที่มีอิทธิพลต่อแบบเมืองและสถาปัตยกรรมไทย

มารี คอลเรลลี กับนวนิยายและเรื่องสั้นของไทย

การยืมและทัศนคติเกี่ยวกับการยืมภาษาอังกฤษมาใช้ในภาษาไทย

น้ำมัน : ความฝันของเสนาบดีไทย

สมาคมจีนกับการเมืองการปกครองไทย ๒๔๕๑-๒๔๗๕

ขบวนการพัฒนากับความเป็นเชื้อชาตินิยม

การค้ากับต่างประเทศของไทย : สถานภาพและพัฒนาการ

นักปฏิวัติหญิงรัสเซีย : การต่อสู้ทางการเมืองในทศวรรษ ๑๙๗๐

บทละครเรื่อง "แมลงวัน" ภาพสะท้อนแนวคิดของชาร์ตเรื่องเสรีภาพ

การเก็บภาษีอากรหัวเมืองฝ่ายทะเลตะวันตก ๒๓๙๗-๒๔๓๖

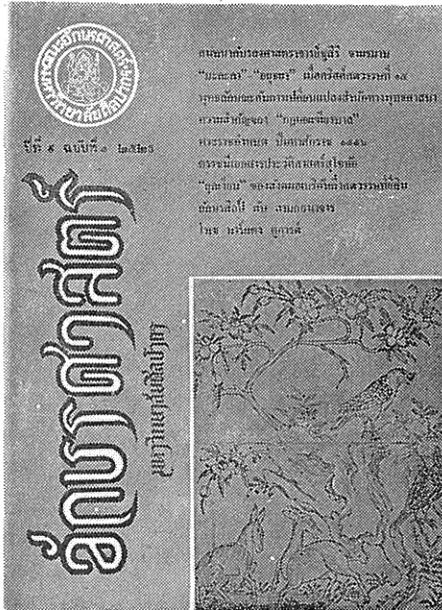
การอ่านหนังสือภาษาอังกฤษกับนักศึกษามหาวิทยาลัย

กำเนิดมหาวิทยาลัยตะวันตก

มาร์เชล พูร์สต์กับชนมมัตเลน

การพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันตกกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในระยะที่ห้า พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙

และบทวิจารณ์หนังสือของ วารุณี โอสถารมย์ สุนัย ครอบงุมุทธ แดงสุข นุ่มนนท์ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล

อักษรดาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (๒๕๒๕)

๒๐ บาท

สนทนาเรื่อง “การศึกษาประวัติศาสตร์สุโขทัย”

กับรองศาสตราจารย์ชูลี จามรมาน

พุทธลักษณะกับการเปลี่ยนแปลงสำนัก

ทางพุทธศาสนาในสุโขทัย

มะละกา—อยุธยา เมื่อคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕

พระราชกำหนดปีมหาศักราช ๑๕๕๖ (ค.ศ. ๑๖๓๔) : ว่าด้วย

ค่าธรรมเนียมที่ V.O.C. ต้องเสียในราชอาณาจักรอยุธยา

ศวรรษนี้เอกสารประวัติศาสตร์สุโขทัยพุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๑

ความสำคัญของ “กฎมณเฑียรบาล” ในการมองประวัติศาสตร์ไทย

ยุคเงียบของสังคมอเมริกันกึ่งศตวรรษที่ยี่สิบ

โรเซ มาร์แตง คู การ์ด

อักษรศิลป์กับลามกอนาจาร

กองบรรณาธิการ

พิเศษ เจียจันทร์พงษ์

สุพรรณดี กาญจนันธุ์จิ

ธีรวัด ฌ บ็อมเพชร

มนวิภา เจียจันทร์พงษ์

วินัย พงศ์ศรีเพียร

สมร นิตินันท์ประกาศ

เพ็ญศิริ เจริญพจน์

อ. สายสุวรรณ